

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Et primo, vtrum timor sit passio animæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ in iuuenibus, & A in ebris licet non sit firmitas secundum rei ueritatē, est tamen in eis secundum eorum æstimationem; reputant enim se firmiter assecuturos illud quod sperant. Et similiter dicendum ad secundum, quod iuuenes & ebris habent quidem infirmitatem secundum rei ueritatem, sed secundum eorū existimationē hēnt potestatem, quia suos defectus non cognoscunt.

AD III. Dicendum, quod nō solū experientia, sed et̄ inexperientia est quodāmodo cā spei, ut dictū est. *

ARTICVLVS VII.

Vtrum spes sit causa amoris.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Vñ, quod spes non sit cā amoris, quia secundum Aug. 14. de Ciui. Dei. * Prima affectionum animæ est amor, sed spes est quædam affectio animæ. amor ergo præcedit spem. non ergo spes causat amorem.

¶ 2 Præt. Desiderium præcedit spem: sed desiderium causatur ex amore, ut dictum est. ¶ ergo etiam spes sequitur amorem. non ergo causat ipsum.

¶ 3 Præt. Spes causat delectationem, ut supra dictum est. * sed delectatio non est nisi de amato. ergo amor præcedit spem.

SED CONTRA est, qđ dñs Matth. 1. super Illud, Abraham genuit Isaac. Isaac autē genuit Iacob: dicit glo. ¶ id est, fides spem, spes charitatem, charitas autem est amor. ergo amor causatur a spe.

RESPON. Dicendum, q̄ spes duo respicere potest. Respicit enim sicut obiectum, bonum speratum: sed quia bonum speratum est arduum possibile, aliquādo autem fit aliquod arduum possibile nobis, nō p̄ nos, sed per alios, ideo spes etiam respicit illud, per quod fit nobis aliquid possibile. Inquantū igit spes respicit bonum speratum, spes ex amore causat, non enim est spes nisi de bono desiderato & amato. inquantū uero spes respicit illud, per quem fit aliquid nobis possibile, sic amor causatur ex spe, & non eod̄ uerso. Ex hoc enim, quod per aliquem speramus nobis posse prouenire bona, mouemur in ipsum sicut in bonum nostrum, & sic incipimus ipsum amare. Ex hoc autem quod amamus aliquem, nō speramus de eo nisi per accidens, inquantum. sc̄ credimus nos reamari ab ipso. un̄ amari ab aliquo facit nos sperare de eo, sed amor eius causatur ex spe, quam de eo habemus. Et per hec patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum spes conferat ad operationem, uel magis impediatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Vñ, q̄ spes non adiuuat operatiōem, sed magis impediatur. Ad spem enim securitas pertinet, sed securitas parit negligentiam, quæ impedit operationem. ergo spes impedit operationem.

¶ 2 Præt. Tristitia impedit operationem, ut supra dictum est. ¶ sed spes quandoque causat tristitiā, dicitur enim prouerbiorū decimo quarto. Spes quæ differtur, affligit animam. ergo spes impedit operationem.

¶ 3 Præt. Desperatio contrariatur spei, ut dictū est, * sed desperatio maxime in rebus bellicis adiuuat operationē, dicitur enim 2. Reg. 12. quod periculosa res est desperatio. ergo spes facit contrarium effectum, impediendo scilicet operationem.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad. Corinthi. 9.

Quod qui arat, debet arare in spe fructus percipiendi, & eadem ratio est in omnibus aliis.

RESPON. Dicendum, q̄ spes per se habet quod adiuuet operationem intendēdo ipsam, & hoc ex duobus. Primo, quidem ex ratione sui obiecti, quod est bonum arduum possibile. existimatio enim ardui excitat attentionem, existimatio uero possibilis non retardat conatum, unde sequitur quod hō intēte operetur propter spem. Secundo uero ex ratione sui effectus, spes enim, ut supra dictum est, * causat delectationem, quæ adiuuat operationem, ut supra dictum est: unde spes operationem adiuuat.

q. 32. artic. 3. ad 2. & q. 33. ar. 4. & q. 35. ar. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ spes respicit bonū consequendum, securitas autem respicit malum uitandum, unde securitas magis uidetur opponi timori, quā ad spem pertinere, & tamen securitas non causat negligentiam, nisi inquantum diminuit existimationem ardui, in quo etiam diminuitur ratio spei. Illa enim in quibus homo nullum impedimentum timet, quasi iam non reputantur ardua.

AD SECUNDVM dicendum, quod spes per se causat delectationem, sed per accidens est, ut causet tristitiam, ut supra dictum est. *

AD TERTIVM dicendum, quod desperatio in bello fit periculosa propter aliquam spem adiunctam. Illi enim qui desperant de fuga, debilitantur in fugiēdo, sed sperant mortem suam uindicare, & ideo ex hac spe acrius pugnant, unde periculosi hostibus fiunt.

q. 32. ar. 3. ad 2.

QVAESTIO XLI.

¶ Super quæst. quadragessimam primam am.

De timore secundum se, in quatuor articulos diuisa.

Onsequenter considerandum est primò de timore, & scđo de audacia.

Circa timorē cōsideranda sunt quatuor. Primò, De ipso timore. Secundo, De obiecto eius. Tertio, De causa ipsius. Quarto, De effectu.

D CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum timor sit passio animæ.

¶ Secundo, Vtrū sit sp̄alis passio.

¶ Tertio, Vtrū sit aliquis timor naturalis.

¶ Quarto, de speciebus timoris.

ARTICVLVS I.

Vtrum timor sit passio animæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, q̄ timor non sit passio animæ. Dicit. n. Dama. in li. 3. * quod timor est virtus secundum sytolen, id est, contradictiōnē essentiaē desideratiua, sed nulla uirtus est passio, ut probat in secūdo Eth. ¶ ergo timor nō ē passio.

¶ 2 Præt. Omnis passio ē effectus ex præsentiā agētis pueniens, sed timor nō est de aliquo præsenti, sed de futuro, ut Dam. * dicit in 2. lib. ergo timor non est passio.

IN tota q. 41. nihil mihi occurrit scribendum, nisi quod aduertat, admirationē ab Arist. in 1. Rhe. poni concupiscentiā, a Dam. uero timorē, aut quia communius ea usus est Arist. iste uero specialiter, ut ē respectu difficilis mali, aut quia utraq; passio in admiratione clauditur, scilicet concupiscentia & timor, & ratione illius delectat, rōne illius non. Et quoniam experimur admirantes nos delectari, ut superius dictum est, admiratio magis concupiscentiā, quā timoris habet, uidetur tamen aliquid timoris tempore habere, dum timet malum difficultatis, ut in responsione ad quartum, uel potius iudicii, ut in responsione ad ultimum dicitur. utrunque enim malum præsto est admiranti, laboris scilicet & erroris, sed hoc communius uidetur.

Inf. ar. 3. co.

Cap. 23. συστολη κατὰ δύναμιν

Cap. 5. to. 5. Ca. 12 in fin.

¶ Super

¶ 3 Præf. Omnis passio animæ est motus appetitus sensitivus, qui s. quitur apprehensionem sensus: sensus aut nō est apprehensivus futuri, sed p̄sentis. cū ergo timor sit de malo futuro, v̄ q̄ nō sit passio animæ.

L. 14. c. 7. g. & 9. c. 5.

SED CONTRA est, quod Aug. in 14. de Ciui. Dei * enumerat timorem inter alias animæ passiones.

q. 22. ar. 6.

RESPON. Dicendū, q̄ inter ceteros animæ motus post tristitiā, timor magis rōnem obtinet passionis. Vt. n. supra dictum est, * ad rationē passionis primo quidē pertinet, q̄ sit motus passiuę uirtutis, ad quā. s. comparatur suum obiectum per modum actiui moventis, eo qd passio est effectus agentis: & per hunc modum ē sentire & intelligere dicuntur pati. Secundo, magis proprie d̄ passio motus appetitiuę uirtutis habentis organum corporale, qui sit cum aliqua transmutatione corporali. Et adhuc propriissime illi motus passiones dicuntur, qui important aliquod nocumētum. Manifestum est autem, q̄ timor, cū sit de malo, ad appetitiuam potentiam pertinet, quā p se respicit bonum & malum: pertinet autem ad appetitum sensitivum: sit. n. cum quadam transmutatione. s. cum contractione, ut Dama. * dicit: & importat ēt habitudinem ad malum, secundum q̄ malum habet quoddammodo uictoriam super aliquod bonū, vnde uerissime sibi competit rō passionis, tñ post tristitiā, quę est de p̄senti malo. nam timor est de malo futuro, quod non ita mouet sicut p̄sens.

1. 1. 4. Orph. ff. de i. c. 13.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ uirtus nominat quoddam principium actionis, & ideo inquantu. i. interiores motus appetitiuę uirtutis sunt principia exteriorum actuum, dicuntur uirtutes. Philosophus autem negat passionem esse uirtutem, q̄ est habitus.

AD SECVNDVM Dicendū, quod sicut passio corporis naturalis prouenit ex corporali p̄sentia agentis: ita passio animæ prouenit ex animali p̄sentia agentis absq; p̄sentia corporali, uel reali, inquantu, s. malum, quod est futurum, realiter est p̄sens secundum apprehensionem animę.

AD TERTIVM Dicendum, quod sensus non apprehendit futurum; sed ex eo quod apprehendit p̄sens, animal naturali instinctu mouetur ad sperandum futurum bonum, uel timendum futurum malum.

ARTICVLVS II.

Vtrum timor sit specialis passio.

q. 31. non p. cui 2. ff. de 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. VI. q̄ timor nō sit specialis passio. Dicit. n. Aug. in li. 83. q. * q̄ quem non exaninat metus, neque cupiditas eum uastat, nec ægritudo, i. tristitia cum macerat, nec uentilata gestiens & uana letitia: ex quo uidetur quod remore timore omnes alię passiones remouentur. nō ergo passio est specialis, sed generalis.

C. 2. to. 5.

¶ 2 Præf. Philosophus dicit in 6. Eth * q̄ ita se habet in appetitu prosecutio & fuga, sicut in intellectu affirmatio & negatio, sed negatio non est aliquid speciale in intellectu, sicut nec affirmatio, sed aliquid commune ad multa. ergo nec fuga in appetitu. sed nihil est aliud timor, quā fuga quādā mali. ergo timor non est passio specialis.

Cap. 5. Dom. li. 3. c. 33. q. 10. & 35. 27. 1.

¶ 3 Præf. Si timor esset passio specialis, p̄cipue in irascibili esset: est autem timor ēt in concupiscibili. Dicit. n. Philosophus in 2. Rhet. * quod timor est tristitia quādā. Et Dama. * dicit, q̄ timor est uirtus desideratiua: tristitia autem & desiderium sunt in concupiscibili, ut supra dictum est. * non est ergo passio specialis, cum pertineat ad diuersas potentias.

SED CONTRA est, quod conuiditur aliis passionibus animæ, ut patet per Damasc. * in 2. lib.

RESPON. Dicendum, q̄ passiones animæ recipiunt speciem ex obiectis. unde specialis passio est, quæ habet speciale obiectum: timor autem h̄t speciale obiectum, sicut & spes. Sicut enim obiectum spei est bonum futurum arduum possibile adipisci: ita obiectum timoris est malū futurum difficile, cui resisti non p̄t. uñ timor est specialis passio animæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ omnes passiones animæ deriuantur ex uno principio. s. ex amore, in quo h̄nt adinuicem connexionem, & ratione huius connexionis remoto timore, remouentur alię passiones animæ, non ideo quia sit passio generalis.

AD SECVNDVM dicendum, quod non omnis fuga appetitus est timor, sed fuga ab aliquo speciali obiecto, ut dictum est: & ideo licet fuga sit quoddam generale, tamen timor est passio specialis.

AD TERTIVM dicendum, quod timor nullo modo est in concupiscibili: non enim respicit malum absolute, sed cum quadam difficultate, uel arduitate, ut ei resisti uix possit. Sed quia passiones irascibilis deriuantur a passionibus concupiscibilis, & ad eas terminantur, ut supra dictum est: * ideo timori attribuuntur ea, quę sunt concupiscibilis, dicitur. n. timor esse tristitia, inquantum obiectum timoris est contristans, si p̄sens fuerit. vnde & Philosoph. dicit ibidem, * quod timor procedit ex phantasia futuri mali corruptiui, uel contristatiui. Similiter & desiderium attribuitur a Damasc. * timori: quia sicut spes zausatur, uel oritur a desiderio boni, ita timor est ex fuga mali: fuga autem mali oritur ex desiderio boni, ut ex supra dictis patet. *

ARTICVLVS III.

Vtrum sit aliquis timor naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̄ timor aliquis sit naturalis. Dicit enim Damasc. in 3. lib. * quod est quidam timor naturalis nolente anima diuidi a corpore.

¶ 2 Præf. Timor ex amore oritur, ut dictum est, sed est aliquis amor naturalis, ut Dion. dicit 4. cap. de diuino. f. ergo etiam est aliquis timor naturalis.

¶ 3 Præf. Timor opponitur spei, ut supra dictum est, * sed est aliqua spes natura, ut patet per id quod dicitur Ro. 4. de Abrahā, q̄ contra sp̄e nature, in sp̄e gratię credit. ergo etiā est aliquis timor nature.

SED CONTRA. Ea quę sunt naturalia, cōiter inueniuntur in rebus animatis & inanimatis, sed timor non inuenit in reb. inanimatis. ergo timor nō est naturalis.

RESPON. Dicendum, quod aliquis motus dicitur naturalis, quia ad ipsum inclinatur natura, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quod totum perficitur a natura absque aliqua operatione apprehensiuę uirtutis; sicut moueri sursum, est motus naturalis ignis, & augeri est motus naturalis animalium & plantarum. Alio modo dicitur motus naturalis, ad quem natura inclinatur, licet non perficiatur nisi per apprehensionem, quia, sicut supra dictum est, * motus cognitiuę & appetitiuę uirtutis reducuntur in naturam sicut in principium primum. Et per hunc modum ēt ipsi actus apprehensiuę uirtutis ut intelligere, sentire, & memorari, & ēt motus appetitus animalis quique dicuntur naturales. & per hunc modum p̄t dici timor naturalis, & distinguitur a timore non naturali secundum diuersitatem obiecti. Est enim ut Philos. dicit in 2. Rhetor. * timor de malo corru-